

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HA'ALEKAND JA

10. APRILLIL 1928. A.

Nr. 6/7

KUUES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12.	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas " 2.50	Telefon Nr. 4—72.	1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number " —.25	Jooksev arve: Eesti Panga Tal- linna osakond Nr. 609.	Omavalitsustele 30% hinna- alandust.
1923 aastak. " —.50		Dokumentide kaotamise kuu- lutused 50senti dokumendi pealt
1924 " " 3.—		
1925, 1926 ja 1927a.ä " 5.—		

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Veel maaomavalitsuse ümberkorraldamisest — Eugen Maddison	Lhk. 91
Vallasekretäride raskustest perekonnakir- jade sisseadmisel — Rud. Hammer	" 92
Sunduslik tulevastu kinnitus — Vann. adv. J. Jans (järg)	" 93
Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1927 a. tege- vuse ülevaade	" 99
Vallaomavalitsuste arvepidamise korralda- misest	" 103
Omavalitsuste päevauudised	" 104
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalit- suste tegevus	" 105
Riigikohtu seletused	" 106
Kirjandus	" 108
Küsimused ja vastused	" 108
Kuulutused	" 90

Kuulutakse maksvusetaks:

- 1) Kustas Vihti hobusepass, väljaantud Laitse vallavalitsusest 1921 a. 12. jaan. Nr. 139 all.
- 2) Avanduse vallavalitsusest 14. dets. 1920 a. Nr. 70 all väljaantud hobusepass.
- 3) Küti vallavalitsusest 1922 a. Nr. 964 all väljaantud hobusepass.
- 4) Albu vallavalitsusest 7. jaan. 1921 a. Nr. 698 all väljaantud hobusepass.
- 5) Hans Mardi p. Ohu hobusepass, väljaantud Ravila vallavalitsusest 23. dets. 1923 a. Nr. 428 all.
- 6) Hans Hindreku p. Nokkur'i hobusepass, väljaantud Ravila vallavalitsusest 12. aprillil 1927 a. Nr. 33 all.
- 7) Hans Hindreku p. Nokkur'i hobusepass, väljaantud Ravila vallavalitsusest 12. aprillil 1927 a. Nr. 34 all.
- 8) Karl Hansu p. Niidas'e hobusepass, väljaantud Triigi vallavalitsusest 13. aprillil 1927 a. Nr. 37 all.
- 9) Tõnu Kask'i hobusepass, väljaantud Hageri vallavalitsusest 20. juulil 1925 a. Nr. 34 all.
- 10) Mart Johani p. Unt'i hobusepass,

väljaantud Vao vallavalitsusest 11. juunil 1925 a. Nr. 95 all.

11) Hobusepass Nr. 380, väljaantud Aaspere vallavalitsusest 4. jaan. 1921 a.
12) Voldemar Jaani p. Tooming'a hobusepass.

13) Johannes Adamberg'i hobusepass, väljaantud Kõnnu vallavalitsusest 4. dets. 1920 a. Nr. 527 all.

14) Nikolai Tiesenhausen'i hobusepass, väljaantud Varbola vallavalitsusest 27. dets. 1920 a. Nr. 290 all.

15) Gustav Pless'i hobusepass, väljaantud Saue vallavalitsusest 27. nov. 1923 a. Nr. 25 all.

Lugejatele.

„Maaomavalitsuse“ Nr. 6 õigel ajal mitte ilmumine ja käesoleva kaksiknumbri õhemas suuruses ilmumine on tingitud trükitöölise streigist. Mõnigi kiire iseloomuga artikkel peab selle tagajärjel järgmist numbrit ootama.

Selle võrra, kui käesolev kaksiknumber normaal paksusest vähem, suurendab toimetuse edaspidi järgnevaid numbreid.

„Maaomavalitsuse“ toimetuse.

Kõigile „Maaomavalitsuse“ võlglastele.

Kõiki neid asutusi ja isikuid, kes võlgnevad „Maaomavalitsuse“ tellimiste ja kuulutuste raha eelmiste ja käesoleva aasta eest, palub talitus võlgneva summa, ilma erilist meeldetuletamist ootamata, lahkesti ärasaata.

3. aprillil 1928. a.

„Maaomavalitsuse“ talitus.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Veel maaomavalitsuse ümberkorraldamisest. ¹⁾

EUGEN MADDISON.

Siseministeriumi peasekretär.

„Maaomavalitsus“ Nr. 3-as peatub dipl. rahvamajanduse teadlane O. Suursööt maaomavalitsuse küsimuse juures („Maaomavalitsus — sihtühisus?“). Härra O. Suursööti kirjutuse läbilügedes, pean, kahjuks, tunnistama, et autori mõttekäigus minule palju tumedaks jäi.

Tugedes kindral Laidoneri autoriteedile, leiab autor, et mitte kõik omavalitsuses korras ei olevat, ning kinnitab: „Kui see aga nii on, siis peab siit väljapääsu tee leidma ja seda püüab samal kongressil (põllumeeste 5. kongressil. E. M.) ära märkida siseminister Hünerson omas kõnes omavalitsusasutuste korraldamise kohta. Selle kava järele oleks maavalitsus sundusliste üheastmeliste maaomavalitsuste sihtüksuste (?) keskkoht maakonna piirides. Selle keskkohta korraldavaks organiks oleks sihtühisuse liigete — valdade esitajate kogu. Täidesaatva võimu esitajaks maakonnas oleks maavanem, kelle juurde võiks veel sihtühisuse liigete poolt valitud saada nõukogu. Sellega oleks vormiliselt maavalitsus, kui teine aste maaomavalitsuses, ära kaotatud, tegelikult aga oleks selle sihtühisuse ülesanded umbes samad, mis praegu maavalitsusel (maaomavalitsusel? E. M.) Kõrvaldatud oleks ainult kõikvõimas kolleegium maavalitsuse näol ja maakonna parlament — volikogu; selle asemel oleks täidesaatva võimu esitaja ja vastutav, vastava ettevalmistusega, isik — maavanem ja sundmäärusi annaks mitte erakonna keskbüroodest juhitud parlament, vaid tegelikud omavalitsuste huvide tundjad ja kaitsjad — valdade esitajad. Ülesannete piirkond ei pruugiks selle juures mitte kitsam olla kui praegused (?), enam võiks see mõnel alal ehk laiendatud saada. Et sarnase ümberkorraldamise tõttu omavalitsus verevaesusse sureks, nii kui seda arvab hra Maddison (v. „Maaomavalitsus“ Nr. 20 l. a), on raske

uskuda, ennem näib tema (?) just sarnasel kujul värskendatud jõuga palju elujõulisem ja teguvõimsam olema, olgugi et siis „vägikaika vedamisel“ keskvalitsusega lõpp on ja erakonna keskbüroodel on võrdlemisi vähe tegemist maaomavalitsustega“.

Palun vabandust selle pika väljavõtte eest, kuid ta näib minule hädatarvilik olevat, sest kirjutuse sisu vaba edasiandmisega võiks kergelt autori mõtteid täiesti ära segada, mis aga käesoleval juhtumisel kõige vähem soovitatav oleks.

Peaks olema selge, et omavalitsuse korraldamisel tuleb silmas pidada põhiseaduse § 76, mille järgi omavalitsusüksuste esituskogud valitsuse üleüldisel, ühetoalisel, otkohesel ja salajasel hääletamisel proportsionaalsuse põhimõtete alusel; selle tagajärjel ei saa moodustada omavalitsusi, kelle esituskogud või korraldavad organid oleksid moodustatud teisiti, ja kui, näit. käesoleval juhtumisel maavolikogu asemel kutsutakse ellu algüksuste — vallaomavalitsuste volikogu esitajate kogu, siis ei saa enam kõnelda ei omavalitsusest (põhiseaduse mõttes), ei omavalitsuse üksusest ega omavalitsuse üksuse esituskogust, ning jutt võib olla ainult omavalitsuste esitajatest koosnevast vahellülist omavalitsuse ja keskvalitsuse vahel. Maaomavalitsus, kui maa omavalitsuste teine aste, on kadunud ning tema asemele on tekkinud eriasutus, millest kõneleb põhiseaduse § 75) „omavalitsuste kaudu teostab valitsemist kohal riigivõim, kuivõrd seaduses selleks ei ole loodud eriasutusi“). Sellepärast on täiesti arusaamatud hra Suursööti üteldud, nagu: „Sellega oleks vormiliselt maavalitsus, kui teine aste maaomavalitsuses, siin kaotatud, tegelikult aga oleks selle sihtühisuse ülesanded umbes samad, mis praegu maavalitsusel (maaomavalitsusel? E. M.), või „et sarnase ümberkorraldamise tõttu maavalitsus verevaesusse sureks, nii kui seda arvab hra Maddison (ei ole sellest kunagi veel juttu teinud. E. M.). . . on raske uskuda, ennem näib tema just sarnasel kujul värskendatud jõuga palju elujõulisem ja teguvõimsam olema“ jne. — Kui maaoma-

1) Küsimuse kohta varemalt vaieluse korras E. M. ja O. S-le sõnaandes, teeb seda toimetis ka käesoleval juhusel, ilma et toimetis sellega ühe ehk teise seisukohti omaks tunnistaks.

valitsus on surnud vormiliselt, siis on ta surnud, kui omavalitsus, ka tegelikult ning ei ole enam vaja uskuda ega mitte uskuda, et maaomavalitsus „verevaesusse sureks“: ta on surnud äkitselt — ning tema asemel figureerib juba midagi muud — figureerib m a a v a l i t s u s, s. t. mitte enam omavalitsus, vaid seadusega loodud eriasutus. Maaomavalitsuse suremisest verevaesusse võib kõnelda ainult sel juhtumisel, kui algüksused aja jooksul koondudes kas vabatahtlikult või sunduslikult sihtühinguisse või sihtühingusse, maaomavalitsuse olemasolu, kui omavalitsuse üksuse üleliigseks teevad. On aga tema asemel seadusega loodud eriasutus („sihtühisus“ või „maavalitsus“), siis on ta surnud ilma pikema jututa — on surnud, kui omavalitsus. Kui hra Suursööt arvab, et ma selle kavatsitava maavalitsuse kohta olen oma arvamist avaldanud, et ta sureb verevaesusse, siis otsustagu seda teised, minu kirjutust läbilügedes („Maaomavalitsus“ nr. nr. 19 ja 20 l. a.), isiklikult võin ainult ütelda, et oleks üldse varajane kõnelelda kellegi suremisest verevaesusse, kui see veel ilmale ei ole pääsenud.

On ülestõstetud maaomavalitsuse, kui

maa omavalitsuste teise astme küsimus — ning see küsimus võib maksva põhi-seaduse seisukohalt kahel viisil: 1) keskvalitsusele (Vabariigi Valitsusele või sise-ministrile) antakse õigus vastava maa üheastmelisi omavalitsuse üksusi (vallaomavalitsusi) sunduslikult koondada sihtühingusse (või sihtühingusse); korraldavateks organideks (või organiks) oleksid nende peakoosolekud, mis koosneksid omavalitsuste volikogude või valitsuste esitajatest; täidesaatvad orgaane (või orgaani) valiksid tähendatud peakoosolekud (või peakoosolek); 2) seatakse ametisse maavanem, kes oleks keskvalitsuse esitaja vastava maapiirkonnas; tema juures asuks nõukgu, mis koosneks selle maa üheastmeliste omavalitsuste volikogude või valitsuste esitajatest; maavanem oleks valitav (kohaliku rahva või tähendatud nõukogu poolt) või Vabariigi Valitsuse poolt nimetatav.

Missugust teed minna on otstarbekohasuse küsimus, kuid igatahes on selge, et teine tee tooks omavalitsuse korraldusse suurema murrangu, luues otseteed maal seadusandluses täiesti tundmatu vahellüli omavalitsuste ja keskvalitsuse vahel, kuna esimest teed minnes, jääksid m a a o m a v a l i t s u s e d esiotsa püsima.

Vallasekretäride raskustest perekonnakirjade sisseseadmisel.

RUD. HAMMER

Rakvere vallasekretär.

Siseministri määrusega 24. oktoobrist 1927. a. tulevad perekonnakirjad sisseseada ka nende Eesti Vabariigi kodanikkude kohta, kelle abielu või laste sünd on registreeritud peale 1. detsembrist 1927. a. Selle määrusega on vallasekretäri, kui perekonnaseisu ametniku peale pandud suur ja vastutusrikas ülesanne, mis enesega palju tööd kaasa toob. Sünni- kui ka abielu juhtumisi tuleb loomulikult valla peale õige tihti ette, sellega tuleb omavalitsuse perekonnaseisu ametnikul kõigi nende perekonna liigete kohta perekonnaregistririleht avada, s. o. vanemate, laste j. n. e. kohta, mis sagedasti perekate perekondade tõttu nii laialiseks läheb, et ühe sünni või abielu juhtumise puhul üle 10 lehe avada tuleb ja milleks mitu tundi ära kulub. Pealegi

tuleb palju raskusi ette dokumentide nõutamisel, kuna mõnede vaimulikkude poolt väljaantud dokumendid puudulikud on ja täiendamiseks tagasi saata tulevad. Veel rohkem on tegemist isikutega, kellel dokumente saada ei ole ja kelle kohta protokollid tunnistajate tõendusel kokku seada tulevad.

Seni tegid perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud osa tööd abielude, sünni ja surma juhtumiste registreerimistel ära. Nüüd on nemad endid sellest tööst lahti ütelnud. Loomulikult veereb see suur töö täielikult omavalitsuse perekonnaseisu ametnikupeale, kellel isegi oma otsekoheste ülesannetega küll ja küll tegemist. Iseasi oleks, kui selle töö eest tasu maksetaks, et võimalik oleks üht ametnikku, vähemalt õpilastki, juurde

palgata. Kuid sellest ei lausuta sõnagi, et selle suure ja vastutusrikka töö eest ka tasu peaks saama. Vallavolikogusid huvitab see küsimus vähe, mispärast nemad ka tasu küsimuse suuremalt jaolt igal pool eitavalt on otsustanud, mis küll õiglane ei ole.

Kuuldavasti olla Maaomavalitsuste Liit Siseministeeriumile omavalitsuste perekonnaseisu ametnikkudele tasu maksmise kalkulatsiooni perekonnakirjade sisseseadmise

eest ammugi sisseannud, kuid kas seda kaalutud on ning missuguse tagajärjega, seda ei ole teada.

Oleme õppinud küll tööd tegema ööd kui päevad, kuid nüüd on see koorem nii suureks kasvanud, et sellele praegusel kujul vastu panna ei suuda. Usun, et paljud sunnitud on osa tööd saatuse hooleks jätma, kui siin eritasu küsimust ei lahendata.

Sunduslik tulevastu kinnitus.

V a n n. a d v. J. J A N S.

(Järg).

V. Vabatahtliku kinnituse teostamine.

59. Vabatahtliku kinnituse teostamisel kinnitusühisuse poolt hinnatakse varandust ja kahjusid samadel alustel, mis on maksavad sundkinnituse kohta.

60. Vabatahtline kinnitamine sünnib rahaministri poolt kinnitatud poliisitingimiste põhjal, mis seadusega kooskõlas peavad olema.

Vabatahtlise kinnituse leping hakkab maksma, kui kinnitusühisuse ja kinnitaja vahel kinnitusvahekorra üle seaduse ja poliisitingimiste alusel kokku on lepitud ja kinnitusmaks tasutud.

61. Vallasvara hinnatakse kinnituseks tema keskmise hinna järele kinnituslepingu sõlmimise päeval. Keskmiseks hinnaks loetakse summa, mis vallasvara omanik peab välja andma, et samasuguseid ja sama headusega asju enesele muretseda, sellest maha arvates kinnitusele antavate asjade väärtuse vähenemist, võrreldes uutega, vananemise, kulumise, halvasti hoidmise jne. läbi.

62. Kaubad, põllumajanduste tagavarad jne., mille hind sagedaste kõigub, kinnitatakse ootamata hinna tõusmise puhul täiendavalt eri poliisi järele. Täienduskinnitused sõlmitakse teatud hooajaks ja nad kaotavad maksvuse hindade langemisega.

63. Vallasvara kinnitus on maksev kinnituslepingu sõlmimise juures ülesantud ja kokkulepitud asetus. Kinnitatud varanduse ühest kohast teise viimine ilma kinnituslepingut lõpetamata võib sünnida kinnitusühisuse nõusolekul. Kaupade kohta lõpeb kinnitusleping nii pea, kui nad ruumist, laost, kus nad kinnitatud, välja viiakse.

64. Kaupasid on lubatud kinnitada ainult korraliku raamatupidamise alusel eeldusel, mille järele kindlaks võib teha ladu ja läbimüügi suurust.

65. Kinnitusleping lõpeb kinnitatud varanduse osalise või täieliku hävinemisega. Osalise hävinemise korral tuleb terveks jäänud osa kohta kinnitusleping uuendada.

66. Omanikkude vahetusel kaotab kinnitusleping maksvuse. Teda võib pikendada asjaosaliste nõusolekul, mille kohta kinnitusühisuse poolt tehakse märkus poliisile.

Omaniku surma korral kestab leping päranduse tomбу nimel edasi.

67. Varandust võib kinnitada omanik, kasutaja, üldse iga isik, kes varanduse alleshoidmise eest vastutav. Kinnituslepingu sõlmimise juures on kinnitaja kohustatud kinnitusühisusele oma õigused kinnitatava varanduse peale üles andma. Ülgustamata võõra varanduse kinnitamise korral on kinnitusleping tühine.

VI. Kinnituse kulud ja kinnitusmaks.

68. Sundkinnituse kulud kannab kinnitusühisus.

69. Kinnitusühisuse asjaajamine sünnib eelarve põhjal, mis peakoosoleku poolt vastuvõetud ja järelvalve asutuse poolt täitmisele lubatud.

Eelarve peab enne eelarve aasta lõppu kokku seatud ja järelvalve asutusele ära saadetud olema.

70. Omavalitsuse ja valitsuse asutuste kulud kinnitustegevuse alal tasutakse rahaministri poolt kinnitatud taksi põhjal, mis kokkuseatud kokkuleppel nende ministereeriumide esitajatega, kellele kinnitustegevusest osavõtjad asutused alluvad.

71. Kõigi oma kulude katteks ja tuleõnnetuste puhul kahjutasu maksmiseks ning tagavarade soetamiseks on kinnitusühisus õigustatult isikutelt, kelle nime peale varandus kinnitatud, iga aasta kinnitusmaksu võtma.

72. Omaniku vahetusel kinnitusaasta jooksul on endine ja uus omanik kinnitusmaksu eest solidaarselt vastutavad.

Vaidluse korral omandusõiguse üle nõutakse kinnitusmaks sisse tegelikult kasutajalt, kes selle hiljem maksukohustuslikult tagasi võib nõuda.

73. Kinnitusmaksu eest on panditud kinnitatud varandus ja tema sundmüügi korral tasutakse sissetulnud summast kinnitusmaks kõigi teiste võlgade eel, riigi ja omavalitsuse maksud mitte väljaarvatud. (vaata § 104).

74. Kinnitusmaks määratakse iga kinnituse pealt proportsionaalselt kinnitatud varandusele ja tulekardetavusele. Tariifides arvatakse kinnitusmaksu koefitsient tulekardetavuse klasside järele tuhande marga pealt.

75. Kinnitusmaksu tasumise kohustus algab kinnituse aasta 1. jaanuarist ehk päevast, mil kinnitus jõusse astus (sundkinnituse teostamise algul, ehitusel olevate ja uute hoonete kohta jne.) Viimasel juhtumisel määratakse kinnitusmaks kinnituse kestvuse veerandaastate eest, mis juures poolik veerandaasta loetakse täie eest ette.

76. Kinnitusmaks iga riisiko kohta arvatakse välja kinnitusühisuse poolt, mis juures kinnitusmaksu väljaarvamise aluseks on kinnitussumma.

Kinnitussummaks loetakse kolm veerandit (75%) kinnitatava varanduse hinnatud väärtusest.

77. Kinnitusmaksu kindlaksmääramisest teatab kinnitusühisus kindlaksmääratud vormi järele maksu sissenõudma kohustatud (§ 11) asutusele.

78. Kinnitusmaks jäetakse sissenõudmata ja sissenõutud maks makstakse tagasi proportsionaalselt kinnitusperioodi lõpuni jäänud ajale, kui kinnitusobjekt hävineb muil põhjustel kui tulekahju läbi.

79. Kinnitusmaksu vähendatakse selle järele, kuidas kinnitusühisuse tagavarad kasvavad, samuti ka üldise tulekardetavuse vähenemisega (külade ja linnade parem korraldus tulehädadohu mõttes, tulekindlate ehituste arvu suurenemine, tuletõrje korralduse täienemine jne.)

80. Sundkinnitusmaksu võtmine jääb ajutiselt üldse ära, kui kinnitusühisuse tagavarad nii suureks kasvavad, et sisse-

tulek nendest kinnitusühisuse väljaminekud katab, arvesse võttes eelmisekümne aastas keskmist kulude ja tulude arvet.

Kinnitusmaksu nõudmise seismajäämine sünnib kinnitusühisuse peakoosoleku otsusel 3/4 koosolijate häälteenamusega. Otsuse kinnitab Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul.

81. Üksikud kinnitusevõtjad vabastatakse kinnitusmaksust, kui 35 aasta kestel nende majapidamise ühtegi tulekahju pole juhtunud. Vabastamine sünnib tingimist, et vabastusele kuuluv kinnisvara terve aja jooksul ühe ja sama perekonna käes on olnud.

VII. Kaebekord kinnitusmaksu asjas

82. Vastulaused kinnitusmaksu määramise üle antakse sisse kinnitusühisuse maakonna või linna esitajale kinnitusühisuse nime peale kuu aja jooksul, arvates kinnitusmaksu teadaande kättesaamise päevast.

Vastulaused vaatab läbi maa- või linnavalitsuse esitaja juhatusel olev kinnitusmaksu komisjon, mille liigeteks on kinnitusühisuse ja kaebaja esitajad. Kaebaja esitaja mitternimetamine või mitteilmumine ei takista asja otsustamist.

83. Kinnitusmaksu komisjoni otsuse peale võib edasi kaebada kuu aja jooksul otsuse kuulutamise päevast arvates, kinnisvarade maksukomisjonile. Kaebused antakse sisse kinnitusmaksu komisjoni kaudu.

Kinnitusmaksu komisjoni asjaajamisel kord määratakse kindlaks rahaministri poolt kinnitatud instruktšioonis.

Liikumata varanduste maksukomisjoni otsuse peale on edasikaebuse kord nagu kinnisvara maksu asjas.

84. Kaebuse tõstmine kinnitusmaksu määramise asjus ei pane maksu sissenõudmist seisma. Maksu määra muutmise korral komisjonide poolt makstakse ülearu sissenõutud maksuosa kinnitusühisuse poolt tagasi ehk arvatakse järgmise aasta maksu katteks.

Eksikombel sissenõutud summad makstakse välja kohaliste kinnitusühisuse esitajate kaudu vastava seaduse jõusse läinud otsuse põhjal.

VIII. Kahjude registreerimine ja tuleõnnetuste põhjuste kindlakstehtemine.

85. Iga kinnitatud varanduse omanik või kasutaja, kelle nimel kinnitus tehtud, on kohustatud juhtunud tuleõnnetusest viimata, mitte hiljem kui kolme päeva jook-

sul, kinnitusühisuse esitajale, samuti ka kohalikule politsei esitajale teatama. Üigel ajal mitte teatamise, vale teadete andmise või asjaolude mahasalgamise pärast võib kinnitajat osalt või täiesti kahjutasust ilma jätta.

Samuti on valla-, alevi- ja linnavalitsused kohustatud igast kogukonnas juhtunud tuleõnnetusest, kui see nendele teatavaks saab, kohalikule kinnitusühisuse esitajale ja politseile teatama ning omalt poolt kõik võimalikud andmed tuleõnnetuse tekkimise põhjuste kohta esitama.

86. Kinnitaja on tuleõnnetuse puhul kohustatud kõik abinõud tarvitusele võtma, et tuld kustutada või tema laialilagunemist takistada, samuti ka kinnitatud varandusest päästa ja alles hoida, mis võimalik, kinnitustasu osalise või täieliku kaotuse ähvardusel.

87. Tulekahju kustutuse järele peab tulease kuni politsei või kohtuvõimude ilmumiseni puutumata jätma. Tule tekkimise põhjuste selgitamiseks peab politseile ja kinnitusühisuse esitajale kõik teated antama.

88. Politsei on kohustatud viibimata tuleõnnetuse kohta protokollki kokku seadma tuleõnnetuse põhjuste selgitamiseks. Protokollki kokkuseadmisest teatatakse kinnitusühisuse esitajale. Kinnitusühisusel on õigus juurdluse toimetusega tutvuneda ja omalt poolt asjatundjate kaudu asjaolude selgitamist ette võtta. Samuti on kinnitusühisusel õigus oma esitajate kaudu ühes politsei ja prokuröriga igas hooletuse või kuritahtluse tulega ümberkäimise protsessis kahjusaaja-süüdistajana esineda (kr. kp. s. § 3)

89. Enne juurdluse lõpetamist on kinnitusühisusel õigus kinnitusvõtja ja politsei või kohtuvõimu esitaja teadmisel järgmisi abinõusid tarvitusele võtta.

- a) kõrvaldada prügi kahju kindlakstegevamiseks ja
- b) korraldusi teha ehituse tulekahjust ülejäänud osa alleshoidmiseks.

IX. Kahju kindlaks määramine ja tasu väljamaksmine.

90. Kahju määrab kindlaks kinnitusühisuse poolt nimetatud asjatundja, vähemate kahjude juures kohalik kinnitusühisuse esitaja kokkuleppel kinnitusvõtjaga ja viibimata peale tulekahju. Kokkulepe astub jõusse kinnitusühisuse juhatusel, millest kinnitusvõtjale teatatakse.

Kui kokkulepet ei saavutata, seab kinnitusühisuse esitaja kokku hindamise akti, mille alguskiri saadetakse kinnitusühisuse

juhatusesele, kuna ärakiri kinnitusvõtjale välja antakse. Aktis tähendatakse ära poolte lahkumineku. Kinnitusühisuse juhatus võib otsustada kahjutasu kinnitusvõtja nõudmise ulatuses välja maksta ehk temale osaliselt vastu tulla, millest viimasele teatatakse, ehk saadab asja oma kohaliku esitajale § 39 tähendatud kinnituskomisjonile edasiandmiseks. Asja edasiandmine komisjonile peab sündima hiljemalt ühe kuu jooksul, akti kättesaamisest arvates, otsustama. Otsust teatatakse pooltele.

91. Kinnituskomisjoni otsustamisele kuuluvad ka kahjutasu asjad, kui kahju saajat ega tema seaduslikku volinikku kohal pole või need keelduvad kokkuleppe üle läbirääkimast.

92. Kinnituskomisjoni otsused kahju hindamise asjas on lõpulikud. Kui pooled nende otsustega rahul ei ole, lahendatakse vaielus harilikus tsiviilkohtu korras. Samuti lahendatakse tsiviilnõude korras kahjutasu asjad, milles kinnitusühisuse seadustes ettenähtud juhtumistel osaliselt või täiesti keeldub kahjutasu maksmast, samuti ka kinnitusühisuse nõuded kolmandate isikute vastu, kelle süü või hooletuse läbi tuleõnnetus tekkinud.

93. Vaidluse asju kahju hindamise üle võib ts. kp. s. § 1367—1400 ettenähtud vahekohtu lahendada anda.

94. Kahju määratakse kindlaks varanduse väärtuse järele tulekahju ajal kinnitussumma piirides.

95. Ärapõlenud hoonete juures loetakse kahjuks see summa, mida tarvis läheks et samasugust hoonet endisel kohal üles ehitada, sellest mahaarvatud ärapõlenud ehituse väärtuse vähenemine vananemise ja kõigi muude põhjuste läbi. Kahjutasu ei või aga kunagi kinnituse summast suurem olla (§ 50).

96. Kahju hulka loetakse ka tulekahju kohalt prügi ärakoristamise kulud uue hoone ehitamise otstarbel.

97. § 95 tähendatud seisukohast välja minnes kindlaksmääratud summa maksetakse välja, kui omanik asub põlenud hoone ülesehitamisele. Kui ärapõlenud hoonet vanale kohale üles ei ehitata, tasutakse kahju ainult ärapõlenud varanduse müügi hinna ulatuses, kuid mitte kõrgemalt kinnituse summast.

98. Kui põlenud hoone vanale kohale ülesehitamine on keelatud seadusega või omavalitsuse asutuse poolt antud sündmäärusega, tasutakse kahju § 95 tähendatud hindamise alusel.

99. Vallasvara kahju määratakse kindlaks:

a) kaupade ja saaduste kohaliku turuhinna järele tulekahju ajal,

b) tarvitusel oleva vallasvara [mööbli, tööriistade, masinate jne.] kinnituse korral summa suuruses, mis tarvis on, et põlenud asjade asemele samasuguseid osta.

Kui kahju kindlaks määramine p. b all tähendatud asjade põlemise korral sünnib muude andmete puudusel uute sama liiki asjade hinna alusel, siis arvatakse kahjutasust maha põlenud asjade väärtuse vähenemine igasugustel põhjustel [vananemine, halvasti hoidmine, moest ära minek, rikkimine enne tulekahju jne.]

100. Vallasvara põlemisel makstakse kahjutasuna samuti välja ainult 75% hinnatud kahjust, kuid mitte rohkem kinnituse summast.

101. Mingil tingimisel ei või tulekinnitus kasusaamise põhjuseks olla.

Sellepärast on kinnitusühisusel õigus ka pärast tulekahju igasuguseid andmeid koguda põlenud varanduse väärtuse ja tulekahju kahju üle, eriti varanduse kinnitajalt kõigi olevate andmete esitamist nõuda kahju kindlakstegemise otstarbel.

102. Terve tasusumma makstakse välja kinnitatud varanduse täieliku hävinemise ehk kõlbmatuks muutumise korral. Osalise hävinemise korral maksetakse tasu proportsionaalselt hävinenud ja terveksjäänud osade väärtusele. Kalkulatsioon peab üksikasjaliselt tehtud olema.

Ainult väikeste kahjude juures on lubatud vigastatud hoone paranduse kulud kahjutasu aluseks võtta.

103. Äravedamiseks määratud ja kasutamiseks kõlbmata, samuti ka kasutamise võimatuse tagajärjel hooletusesse jäetud hoonete eest maksetakse kahjutasu ainult hinna ulatuses, mis oleks võinud saada nende äravedamiseks müümisest tuleõnnetuse ajal.

104. Nüisugusel puhul, kui juhtub tuleõnnetus enne kinnitusele võetud varanduse lõpulikku hindamist, tasutakse omaniku kahju arvesse võttes ehituse seisukorda tuleõnnetuse ajal. Omaniku kohuseks on kindlate tõenduste esitamine kahju suuruse kohta. Selgitamata jäänud kahju jääb tasumata.

105. Kahjutasu maksetakse välja kohe pärast kahju kindlakstegemist isikule või asutusele, kelle nime peale varandus oli kinnitatud, väljaarvatud alljärgnevatel paragrahvides tähendatud juhtumised.

106. Kui kahju on kindlaks määratud eeldusel, et omanik ärapõlenud hoone uuesti üles ehitab, siis võib ta kahjutasu kätte saada ainult ülesehitamiseks tarviliste kindlustuste esitamisel. Kindlustuste kohta peavad nõusoleku avaldama hüpotekaar võlauskujad. Selle juures võib kinnitusesühisus kahjutasu väljamaksta osade viisi, sedamööda kuidas ehitus edeneb.

Samadel tingimistel maksetakse ka kahjutasu osalise kahju korral.

107. Kui omanik ei asu põlenud hoone ülesehitamisele kohe pärast tulekahju, arvatakse kahjutasu ümber müügi hinna järele. Omaniku palve peale võib kinnitusesühisus ehituse algamiseks tähtaja määrata, arvesse võttes looduslisi ja muid ehituse kohustuslasest ärarippumatuid tingimisi.

Kui ärapõlenud hoone ehitatakse uuesti üles kahe aasta jooksul tulekahju päevast arvates, maksab kinnitusesühisus omanikule tagant järele kahjutasu vahe § 106 esimeses lõikes tähendatud arvestuse kõrguseni. Kahe aasta möödumisel kaotab kinnitaja lõpulikult õiguse kõrgema hindamise järele kahjutasu saada, väljaarvatud juhtumine, kui kinnitusesühisus erilisi asjaolusid arvesse võttes on pikendanud ehituse lõpule viimise tähtaega.

108. Kui on kahjutasu väljamaksmisele määratud hävinenud varanduse müügi hinna ulatuses ehk kui omanik või kasutaja loobuvad ülesehitusest ehk parandusest, maksetakse kahjutasu hüpotekaar võlauskujatele, kui need olemas.

109. Hüpotekaar võlauskujateks käesoleva seaduse mõttes arvatakse kõik, kelle pandi-õigused seaduslikus korras on kinnistu raamatusse sisse kantud ehk kellel on seaduslik või kolitulik pandi-õigus kinnitatud varanduse kohta (ts. kps. s. § 1890 pp. 1–7), juurde arvatud servituutide omanikud ja usufruktuaarid.

110. Kui kinnitusesühisusele on vastava kinnistu jaoskonna poolt teatatud kinnitatud varanduse pantimisest ehk on esitatud nõudmine kohtupriistavi kaudu, maksab kinnitusesühisuse juhatus kahjutasu summa alluvuse järele vastava rahukohtuniku või rahukogu deposiiti ja esitab kviitungi kohtule ühes kinnitusesühisusele saadetud täitelehega ja muude andmetega § 109 tähendatud võlgade kohta. Rahukohtunik või rahukogu avaldavad üleskutse ts. kp. s. § 2054 jj. ettenähtud korras nõudmiste ülesandmiseks ja tähtaja möödumisel kinnitavad raha jagamise kava, saates otsusest ära kirja kinnitusesühisuse juhatusel.

111. Kahjutasu maksetakse terveni välja pärast jäänuste väärtuse kindlakstegemist, mis kahjutasust maha arvatakse.

112. Kahjutasu väljamaksmine, kui selleks ei ole seaduslisi takistusi, algab üks kuu pärast tulekahju. Viivituse korral maksetakse väljamaksmata oma eest protsenta seaduses ettenähtud suuruses. Kui viivitus ei olene kinnitusühisusest protsente ei makseta.

113. Tulekahju ajal võlgu olev kinnituskaks arvatakse kahjutasust maha.

114. Kahjutasu nõudmisega on kahjusaaja kohustatud esinema ühe kuu jooksul, tulekahju päevast arvates. Hiljemalt kahe kuu jooksul pärast tulekahju on kinnitusühisus kohustatud otsustama, kas ta kahjutasu maksab ja missuguses ulatuses. Otsusest teatatakse kahjusaajale, ehk kui tema asukoht teadmata, kuulutatakse sellest Riigi Teatajas.

Juhtumistel, kui kinnitusühisus keeldub kahjutasu täielikult või osaliselt maksmast, tuleb kohtulik nõue esitada kuue kuu jooksul, kinnitusühisuse otsuse teadmise päevast arvates, kuid mitte hiljem, kui ühe aasta jooksul tulekahju päevast arvates, selle peale vaatamata, kas juurdlus tulekahju tekkimise kohta on lõpetatud või mitte.

X. Kahjutasu saamise õiguse kaotuse põhjused ja kriminaal süüdistus.

115. Kui tulekahju on tekkinud kahjusaaja hooletu tulega ümberkäimise ehk tuleõnnetuse vastu võitlemise määruste rikkumise ja seadusliste ettekirjutuste sellel alal terminiks täitmata jätmise läbi, või kui õnnetus on tulnud kahjusaaja muu hooletuse või ettevaatamatuse tagajärjel, võib kinnitusühisus osaliselt keelduda tasu maksmast, arvesse võttes kahjusaaja süü raskust, kuni poole kahjutasu summa suuruseni.

Kahjusaaja isiklise süü vääriliseks loetakse ka isikute, kelle eest ta tsiivil seaduste järele wastutawaks arwatud, hooletus ja korrawastane ülespidamine, kui tuleõnnetus oleks võinud ärahoitud saada kahjusaaja või tema asetäitja korralduste ja järelvaatuse läbi.

Tasu vähendamine käesoleva paragrahvi põhjal ei olene kriminaal kohtu otsusest wastawas süüteo asjas.

116. Kui tuleõnnetus on tekkinud kolmanda isiku süü läbi, maksetakse kahjusaajale kahjutasu välja, kuna kinnitusühisus oma kahju kolmandalt isikult sissenõuda võib.

117. Kahjusaaja kaotab õiguse tasu saada, kui ta on antud juhusel ise kuriteo, mis oli tulekahju tekkimise põhjuseks, toimepanija, sellele kuriteole awatleja või kuriteo toimepanekus osaline.

Kinnitusühisus võib süüdlase käest peale selle sisse nõuda ka kahju, mis ta saanud kolmandatele isikutele nende waranduse häwinemise eest tasu makstes.

118. Tulekahju tekkimise põhjuseks olnud kuriteo toimepanija, sellele kuriteole awatleja või selle kuriteo toimepanekus osaline on wastutaw warandusliselt kahju eest ka siis, kui kriminaal kohus tema priiks mõistab, olgugi selle priiksmõistmise aluseks nõrgameelsus või mõni muu seaduslik kriminaal wastutusest wabastamise põhjus. Süüteo raskuse järele on see wastutus täielik või osaline.

119. Täiesti või osaliselt kaotab kahjutasu saamise õiguse see kahjusaaja:

a) kes kinnitusühisusele meelega kahju suuremana üles annab kui see tõesti on;

b) kes kahjude hulka arwab waranduse wäärtuse, millest ta teadis, et seda tulekahju ajal olemas ei olnud ehk mujale oli wiidud;

c) kes päästetud asju warjab;

d) kes kahju tõenduseks wale andmeid ehk wale dokumente esitab;

e) kes täie teadmisega keeldub andmeid esitamast tule tekkimise põhjuste ja kahju kindlakstegemiseks;

f) kes tüssamise otstarbel rikutud asjade või waranduse juures wõtab ette muutuseid, mis wõiwad tulekahju põhjuste või kahju suuruse kindlakstegemist wõimataks teha ehk raskendada.

120. Eelmises paragrahwis tähendatud tegude eest, kui see sündinud õigustamata kahjutasu saamise või suurendamise otstarbel, võetakse süüdlased peale kahjutasu saamise õiguse kaotuse, wastutusele kriminaal korras kelmuse eest N. S. § 1666 R. N. S. §§ 173—176).

121. Kaotab osaliselt või täiesti kahjutasu saamise õiguse see, kes on kinnitusühisusele teatamata jätnud kergesti tuld võtvate ainete kohalolekust või kes ise seab sisse või laseb sisse seada teistel tulekardetavamaid ettevõtteid, kui need, mis kinnitu teadaandes tähendatud.

Tulekardetavuse suurenemine käesolevas paragrahvis tähendatud asjaolude läbi ei puuduta kahjutasu saamise õigust, kui need asjaolud mingit mõju ei avaldanud tuleõnnetuse tekkimise peale.

122. Käesoleva seaduse §§ 117 ja 118 ettenähtud põhjustel tekkinud tulekahju

korral on § 109 tähendatud võlauskujatel õigus kinnitusühisuselt nõuda võla tasumist $\frac{3}{4}$ tulekinnitustasu³ piirides. Selle juures omandab kinnitusühisus võlauskujate käest väljamakstud summade ulatuses nõude õiguse põlenud varanduse omaniku vastu.

123. Kõik käesoleva peatüki alusel tekivad vaidlusküsimused lahendatakse ts. kp. s. tähendatud korras.

XI. Kinnitusühisuse kohustused tulehädadohu vastu võitlemise alal.

124. Kinnitusühisus on kohustatud oma igaaastastest sissetulekust määrama teatud protsendi — vähemalt 1 prots. üld-sissetulekust ehk 10 prots. ülejäägist, mis neist kahest suurem — kapitaliks, millest antakse toetust:

- a) tuletõrje kursuste toimepanekuks,
- b) tulekardetavuse ja tuletõrje järevalve teostamiseks,
- c) puudustkannatajatele tuletõrjujatele ja nende perekondadele abiandmiseks tulekustutamisel juhtuvate õnnetuste ja tulekustutusel saadud haiguste puhul, ehk nende sarnaste õnnetuste ja haiguste vastu kinnitamiseks,
- d) autasu andmiseks tuleõnnetuste vastu võitlemise alal,
- e) tuletõrjeabinõude muretsemiseks ja kaevude ning vee basseinate jne. ehitamiseks tule kustutamise otstarbel,
- f) tööde tarvis suurte sundkinnitusele kuuluvate hoonete gruppide ehk vallavarade lahutamiseks tulehädadohu vähendamise mõttes (tulemüüride ehitamine jne.).
- g) erakorraliste kulude katmiseks suurte tulekahjude ärahoidmisel, nende piiripanemisel, ja kustutamisel.

125. § 124 tähendatud kapitali valitseb kinnitusühisus, kelle nimele kõik abirahade palved sisse saadetakse, kuid summade määramine kuulub komisjonile, üks maakondade ja üks linnade esitaja siseministeriumi esitaja juhatusel. Kui erakinnituse seltsid kapitalile toetust maksavad, saavad nemad ka ühe esitaja. Kokkuleppe puudusel seltside vahel kutsub esitaja komisjoni juhataja seltside poolt nende alfabeedilises järjekorras (iga aasta uue seltsi poolt). Samuti toimetatakse ka maakondade ja linnade esitajate kutsumisega. Kui on maakondade ja linnade liidud olemas, kutsutakse liitude esitajad.

Komisjoni otsused kinnitab siseminister, kellele ka kaebused nende peale tulevad anda, hiljemalt ühe kuu jooksul otsuse teadaandmise päevast.

Otsuste täitmine pannakse siseministeriumi peale, kelle ettekirjutusel kinnitusühisus raha välja maksab.

126. § 124 pp. c ja f põhjal määratud summade suurus oleneb muretsetavate tuletõrje abinõude ja sisseseadete hinnast ja kinnitatud varanduse väärtusest, mille tulekaitse tarvis abinõud ja sisseseaded muretsetakse, samuti ka kogukondade, millele toetust antakse, rahalisest kandejõust. Kui sisseseadetal on peale tulekaitse vajaduste veel majandusline, tööstusline või tervishoidline väärtus, võetakse abiraha määramisel ka need tegurid arvesse.

127. Omavalitsused (maakonnad, alevid, vallad, linnad), kes tarvilisel viisil ei hoolitse tulehädadohu vastu võitlemise eest tuletõrje organiseerimise ja tule vastu võitlemise abinõude muretsemise ja korrashoidmisega, ei või kinnitusühisuse poolt määratud summadest toetust saada.

128. Kinnitusühisusel on õigus peale § 124 tähendatud summade tuletõrjujatele ja muudele isikutele tasu anda erakorraliste teenete eest tuletõrje alal, samuti tasu määrata tulesüütamise avalikukstegemise eest.

129. Kõik era-kinnitusseltsid Eesti Vabariigis on kohustatud kinnitusühisusega ühel alusel § 124 nimetatud kapitalile toetussummasi maksma proportsionaalselt neis tule vastu kinnitatud varanduse väärtusele. Maksu kindlaks määramise otstarbel on nad kohustatud iga aasta tulekinnituse järevalve asutusele üles andma oma juures tule vastu kinnitatud varanduste koguväärtuse. Ülesandmata jätmise korral määrab kinnitatud varanduse väärtuse ja selle alusel toetusmaksu järevalve asutus.

XII. Tagavara kapitalid.

130. Kinnitusühisuse igaaastased ülejäägid sundkindlustuse alal arvatakse tagavara kapitali juurde.

Tagavara kapitalist kaetakse väljaminekud kahjude tasumiseks ja kuludeks, kui sissetulekud kinnitusseltsudest ja kapitali protsentidest ei jätku.

Kui tagavara kapital on tõusnud üle 10 marga iga tuhande marga kinnitatud varanduse väärtuse kohta, vähendatakse järevalve asutuse ettepanekul kinnitussummasi.

Kinnitussummasi suurendamine võetakse ette, kui harilikud sissetulekud kõigi kulude katmiseks ei jätku ja tagavara kapital väheneb.

131. § 130 äratähendatud alustel kogutakse ja tarvitatakse tagavara kapitaale

ka teistel kinnituseladel. Ühe kinnitusala tagavara kapital ei või äratarvitatud saada teise kinnitusala kulude ja kahjude katmiseks. Kinnitusliikide vahel vahettegemata on lubatud välja anda sissetulekuid kapitali protsentidest, kui need ei ole eriliselt reserveeritud (näit. elukinnituse alal).

XIII. Sundkinnituse teostamise algus.

132. Kinnitusühisus asub viibimata pärast tegevusesse astumist kõigi sundkinnitusele alluvate varanduste hindamisele käesolevas seaduses äratähendatud alustel.

Arvesse võttes hindamise raskusi ja kulukust on kinnitusühisus õigustatud sundkinnituse teostamisele asuma raioonide viisi.

Raioonid kinnitab Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul.

133. Sundkinnituse teostamise alguse kuulutab rahaministri kinnitusel välja kinnitusühisus. Sellest silmapilgust alates arvatakse sunduslikult kinnitatuks kõik selle seadusele vastavad hooned teatud piirkonnas ja nende omanikud on kohustatud kinnitusmaksu tasuma.

134. Need hoonete omanikud, kes oma varanduse varemalt mõnes eraseltsis on kinnitanud, jäävad kuni kinnituse lepingu tähtaja lõpuni sundkinnituse kohustuse alt välja, kuid on kohustatud erakinnitusest kinnitusühisuse esitajale teatama, üles andes lepingu lõppemise tähtaega.

XIV. Kinnitusühisuse kapitalide mahutuse ja kohustuste katmise kord.

135. Kinnitusühisuse seisva raha mahutamise asjus on üldjoontes maksivad Vene seaduste kogu X köite I jao § 2200 märkus I lisa teise jao määrused alltoodud muudatustega:

Vene riigi asemel loetakse Eesti Vabariiki, riigi panga asemel Eesti Pank.

Peale linnade laenude võib kinnitusühisus raha mahutada ka teistesse omavalitsuse asutuste laenusse (§ 1 p. 1).

Linna kinnisvarade kõrval (§ 1 p. 3) võib laenu anda ka põllumajandusliste kinnisvarade pantimisel.

XV. Kinnitusühisuse likvideerimise kord.

136. Kinnitusühisus likvideeritakse Vabariigi Valitsuse otsusel, kes likvideerimise komisjoni määrab.

Vabatahtlise kinnituse osakondi võib likvideerida kinnitusühisuse peakoosoleku otsusel, missugune otsus kinnitatakse Vabariigi Valitsuse poolt.

137. Kinnitusühisuse varandus läheb kinnitusühisuse likvideerimise korral temast osavõtvate omavalitsuste omanduseks, proportsionaalselt omavalitsuse üksuste elanike arvule.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1927 a. tegevuse ülevaade.

Uuendused, ülesanded, koosseis.

1927 aasta, Liidu seitsmes tegevusaasta, oli maaomavalitsuste 10. aasta tegevuse aastapäevaga versteposti aastaks, aga ka uute esituskogude ja valitsuste valimisaastaga värskendamise ja uuendamise aastaks. Liit, mis koosneb maaomavalitsuste esitajatest, uuenes oma koosseisus sellega kooskõlas. Kuid Liit uuenes ka ulatuse ja sisu poolest. Aruande aastal valiti, aluseks võttes Liidu uut põhikirja, esimest korda valdade esitajad Liidu nõukokku ja juhatusse. Ühenduses sellega ja arvesse võttes ka seda, et 1926a. lõpul „maakonnavalitsuse“ nimetuse asemel „maavalitsus“ tarvitusele võeti, muutis Liit oma nime, saades „Eesti Maakondade Liit“ asemel nimeks, „Eesti

Maaomavalitsuste Liit,“ missugune nimetus mahutab enese alla nii hästi I. kui II. astme maaomavalitsused.

Mida kaugemale riik raskest vabadsõjast jõuab, seda rohkem unustakse omavalitsuste teeneid omariikluse alal ja taetakse nende õigusi ja võimu kärpida. Selle tendentsi vastu võitlemise, omavalitsuste õiguste ja varanduste alleshoidmise ning nende tegevuse hõlbustamise ja korraldamise peale tuli Liidu tegevus esimeses järjekorras juhtida, täites peale selle kõik Liidu põhikirjas ülesloetud ülesandeid.

Kõigil neil aladel läks Liidul korda mõndagi ärateha, kuigi mitte kõike, mida soovis ja mis maaomavalitsustele nii vajalik on. Nagu kartes, et kõigi maaomavalitsuste ühine

jõud ja ühemeelne koostöö maaomavalitsuste heaks käekäiguks liig palju ärateeb, leidus aasta lõpul väljaspool Liitu isikuid, kes tegevust algasid ühise kooskõlalise suure jõu lõhkumiseks Liidu koosseisu peale see mõju ei avaldanud: Eesti Maaomavalitsuste Liidu liikmeks olid aruande aasta lõpuks kõik 11 maavalitsust ja kõige 11 maa vallad oma esitajate läbi.

Seaduse eelnõude väljatöötamine.

Valimiseaduse eelnõude esitamine hõlustab nendes väljendatud põhimõtete kiiremat elluviimist. Sellepärast on Liit seda teed aastaid käinud. 1927 a. esitas Liit

1) Valla- ja maakonna mõnede hoontealuse maa omandamise õiguse seaduse eelnõu, mis ettenäeb valla nimele krepoteerimata, kuid tegelikult vallale kuuluvate maade ja hoonte vallale andmist, end. kihelkonnakooli maade maavalitsustele andmise ning lubab koolikohte, mis vähemad seaduses ettenähtud normist, eraldada iseseisvaks kinnistusüksuseks,

2) Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis vabastab valla maad korraldamise alt (rentnikkudele minemise eest).

Kokkuseati, kuid veel esitamata on praegu läbivaatamisel seisev suureulatusline töö

3) Sundusliku tulevastu kinnitamise seaduse eelnõu.

4) Hoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu kokkuseadmise võttis Liit oma ülesandeks.

Seisukohad seaduste ja määruste eelnõude kohta.

Et omavalitsustesse puutuvad seadused kõige lähemalt omavalitsuste huvisi, tööd ja töövõimalusi puudutavad, on seisukohade võtmine nende kohta Liidu esimese järguliseks ülesandeks olnud. Seda on tehtud nii hästi seisukohtade küsimise puhul Liidult vastavate asutuste poolt, kui ka Liidu enese algatusel uute eelnõude väljatöötamise ehk Riigikogus harutamise puhul.

Seisukohad on võetud ja neid kaitstud järgmiste eelnõude kohta:

1. Avalikkude algkoolide seadus,
2. Õpetuse andmise riiklise ülevalve seadus,
2. Maavolikogude kodukorra muutmise seadus,
4. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega

erakoolide õppejõudude tasuseadus,

5. Rahvatervishoiu korraldamise seadus,
6. Tuletõrje Liidu poolt kokkuseatud tuleõnnetuse ärahoidmise määrus,
7. Maanteede seadus,
8. Pikalaenu panga põhikiri,
9. Trahterimaksu täiendamise seadus,
10. Pensioni seaduse muutmise seadus,
11. Tapamajade pealt riigi % maksu võtmise seaduse muutmise seadus,
12. Piirituse ja alkohooliste jookide müügi seaduse § 22 asjus,
13. Distsiplinaar seadustik ja
14. Kalameeste paatide maksustamise seaduse muutmise.

Nimetatud seadustest on suurem osa veel Riigikogult vastuvõtmata, teised tagasilükatud. Vastuvõetud seadustest sisaldab õppejõudude tasuseadus vähe Liidu parandusi, kuna tähtsamad neist kõrva jäeti, rahvatervishoiu seadus sisaldab palju Liidu parandusi, kuna pensioni seaduse eelnõusse Riigikogu sotsiaalkomisjon põhimõttelise suure paranduse Liidu algatusel sisse võttis. Ka avalikkude algkoolide seaduse eelnõus on peale parandamist Liidu seisukohad väljendamist leidnud.

Omavalitsustesse ja rahvamajandusse puutuvad küsimused.

Küsimustest, mis tulevaste seaduste ja korralduste põhimõtetenähtud ja vastavatele asutustele elluviimiseks märgukirjadega kaudu esitatud, on aruande aastal peale vastavate referaatide ehk omavalitsuste ehk keskasutuste ettepanekute ärakuulamist läbiharutatud ja seisukohad võetud:

1. Maa- ja vallaomavalitsuste maksude kinnitamise kord (endine kord maksmapanna),
2. Maaomavalitsuste kinnisvarad uutes linna piirides (senistele omanikkudele)
3. Koolimaade korraldamine 1926 a. ja 1927 a. kavast välja jätmine (1927 a. kavast jäeti Põllutööministri korraldusel välja),
4. Hoolealuste registreerimise määruse ja registreerimislehe muutmise (töö ja kulude vähendamiseks valla ja maavalitsustes),
5. Trahterite liikidesse jagamine,
6. Väljaspool linna- ja alevi piire asuvate riigi maaalade kindlaks määratud suuruses tasuta nende asutuste ülevalpidajatele omavalitsustele andmise asi (ettepanek seaduse eelnõu väljatöötada),

7. Metsamaterjaali müügi korraldus (ettepanek soovimata nähtused kõrvalda),
8. Kogukonna-, asutuste ja erarendimaade korraldamise seaduse (popsiseaduse) põhjal vallamaade korraldamine seniks seisma panemise ettepanek, kuni Liidu eelnõu vastuvõetud.

Sissetulekute nõutamine omavalitsustele.

Et maksuseaduse eelnõu, mille Liit 1926 a. esitas, asjata käiku ootab, tuli maavalitsustel endiselt dotatsiooni abil oma kulusid katta algkoolide alal. Et riigi 1926/27 a. eelarvesse 1922 a. summa 113 milj. marka võetud oli, ja õpetajate palgad krediitide puudusel selle tagajärjel 1927 a. algul maksmata jäid, tuli Liidul juba aasta algul lisadotatsiooni nõutama hakata jaanuari, veebr. ja märtsi kuu palkadeks. Küsimus lahendati lisa krediidi abil. Vaevalt oli see sündinud, kui 1927 a. aprilli kuust avati krediit dotatsiooni arvel 10—20% tarvimevast summast vähem, sest rahaminister oli, aluseks võttes uut palgaseaduse eelnõu, terve palga asemel 80% väljamaksmiseks korralduse teinud, mille tagajärjel õpetajatel osa palka saamata jäi. Rida märgukirje ja aruandeid maavalitsuste rahalise seisukorra kohta ning deputatsioonid riigivanema ja ministrite juurde andsid tagajärge alles aasta lõpul, mil uus haridusminister vastaavad sammud astus lisadotatsiooni saamiseks ja õpetajate palkade väljamaksmiseks.

Valdadel ja alevitel saada oleva piiritseltshekkide asemaksu kiiremaks kättesaamiseks astus Liit vastavad sammud.

Omavalitsuste tegevuse ühtlustamine ja lihtsustamine.

Selleks otstarbeks peeti Liidu kutsel eriline maavalitsustegelaste kaks päeva kestnud nõupidamine, mis eelmisel aastal laialisaadetud ankeet lehtede kava ulatuses rea küsimusi läbivaatas ja suuremas hulgas küsimustes ühemeelsele seisukohale jõudis, milliseid Liidu nõukogu soovitas 1. jaan. 1928 a. maavalitsustes maksuma panna.

Omavalitsuste ja nende asutuste pitserite ühtlase kuju ja suuruse töötas Liit välja selleks juhuseks, kui uued vappidega pitserid valmistada lastakse.

Vastutulles vallasekretäride soovidele, tegi Liit korralduse sekretäride poolt soovitud vallaomavalitsuste raamatupidamise kava väljatöötamiseks.

Kursused.

Omavalitsustegelaste teadmiste laiendamiseks pidas Liit 1927 a. 10 kursust, nimelt:

Vallasekretäride raamatupidamise kursused:

Tallinnas	26.—29. aprillini	32 osavõtjaga.
Paides	10.—13. maini	19 " "
Tartus	17.—20. " "	50 " "
Rakveres	31. maist 3. juun.	36 " "
Pärnus	13.—16. juunini	46 " "
Viljandis	18.—21. juunini	40 " "
Haapsalus	30. aug. — 2. sept.	33 osavõtjaga.
Petseris	27. — 30. septembr.	15 " "
Õigusteadlised kursused	2. — 18 novembrini	
Tartus	62 osavõtjaga.	

Jaoskonna arstide täienduskursused Tartus Ülikooli juures 1. novembrist 1. detsembrini 26 osavõtjaga. Kokku kestsid kursused 73 päeva 407 loenguga ja neist võtsid osa 359 isikut.

Loenguid pidasid:

H. Avikson, Liidu sekretär	185
J. Uluots, professor	18
A. Palvadre, riigikohtunik	19
K. Tassa, rahukogu liige	31
V. Jauram, vann. adv.	14
O. Suursööt, dipl. rahvam. teadl.	14
A. Rammul, professor	8
J. Miländer, " "	16
R. Vanach, " "	8
K. Konik, " "	8
E. Masing, " "	8
Paldrock, " "	16
K. Schlossmann, " "	12
S. Talvik, " "	6
E. Blessig, " "	8
A. Lüüs, " "	8
L. Puusepp, " "	8
M. Bresovsky, " "	6
V. Vadi, dotsent	6
E. Saareste, " "	8

Kokku . 407

Arhivaaride kursused tulid edasilükata, sest vastavate juhatuskirjade kokkuseadmisega ei jõutud aruande aastal valmis.

Liidu häälekandja.

Liidu häälekandja „Maaomavalitsus“ ilmus 1927. a. viiendat aastakäiku endistel alustel ja kava järele. Omas 20^{nes} numbris, millest Eesti maaomavalitsuste 10 aastapäevaks, 14 juuliks, ilmunud juubeli number 66 leheküljel üksi 48 pilti suure hulga juubeli päeva kohase materjaali hulgas sisaldas, on ilmunud: 108 artiklit, 26 omavalitsustegelase elulugu, 22 omavalitsuste päevauudist, 88 teadet Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest, 9 kirjutust välismaade omavalitsuste kohta, 8 kirjutust bibliograafia alalt, 8 riigikohtu seletust ja 48 vastust küsimuste peale.

Kirjastus.

„Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“, mille väljaandmine eelmisel aastal algas, ilmus aruande aastal h-rade E. Maddison'i ja J. Kaiv'i toimetusel edasi. Ilmusid vihud VIII — XIII à 32 lehek.

Vallavolikogude ja maavolikogude valimis-seadus ilmus Liidu kulul eratrükis 1360 eks. ja müüdi aasta jooksul peaaegu läbi.

Ilmumisele ettenähtud „Eesti maaomavalitsus 1917—1918. a.“ ei saanud maaomavalitsuste juubelpäevaks ilmuda, sest vastav materjal ei tulnud kõigist maavalit-sustest määratud ajaks kokku.

Kongressi eeltööd.

Omavalitsustegelaste II kongressi eeltööd 1928. aastaks algasid aruande aastal kokku-leppel Linnade Liiduga. Töötati välja päeva-kord, kutsuti referendid, määrati kindlaks kongressi korralduse kord ja aeg.

Liidu koosolekud ja esitajad.

Liidu nõukogu pidas aruande aastal 3 koosolekut 29 punktiga päevakorras, nimelt: 27. juunil Rakveres, 8. ja 9. septembril Haapsalus ja 20. dets. Tallinnas.

Liidu nõukokku kuulusid aasta lõpuks:

Harju Maavalits:	R. Kuris ja P. Johanson.
Järva	„ J. Sõnajalg ja V. Krabi.
Lääne	„ J. Aljas ja A. Aren.
Petseri	„ F. Trahv ja A. Mäeloog.
Pärnu	„ J. Markson ja A. Lusik.
Saaremaa	„ M. Neps ja E. Kerves.
Tartu	„ O. Pärlin, E. Õunapuu ja H. Miller.
Valga	„ J. Möttus.
Viljandi	„ H. Lauri ja N. Vatter.
Viru	„ H. Küiver, E. Rosenberg ja K. Pajos.
Võru	„ A. Kohver ja A. Vainola.

Harjumaa valdade esitaja:	J. Gefria.
Järvamaa	„ J. Kents.
Läänemaa	„ A. Einseln.
Pärnumaa	„ Joh. Miller.
Saaremaa	„ A. Sepp.
Tartumaa	„ L. Antik.
Valgamaa	„ A. Eichenbaum.
Viljandimaa	„ J. Ott.
Virumaa	„ G. Püss.
Võrumaa	„ A. Kirrop.

Liidu juhatusel oli 12 koosolekut, kõik Tallinnas. Päevakorras kokku 126 küsimust.

Liidu juhatus koosnes peale ümbervali-misi järgmistest isikutest: Esimees H. Lauri,

abiesimees J. Sõnajalg, juhatusel liikmed E. Rosenberg, A. Einseln, R. Kuris ja O. Pärlin.

Revisjoni komisjon pidas ühe koosoleku koosseisus: A. Saar, J. Markson ja A. Vainola.

20. ja 21. sept. peeti 16 omavalitsustege-lase osavõttel erinõupidamine omavalitsuste asjaajamise lihtsustamise ja ühtlustamise asjus.

Liidul olid alalised esitajad järgmistes asutustes:

Riiklike hoolekande nõukogus: K. Pajos, E. Pihlak, A. Tobro ja G. Püss, Tariifi nõukogus J. Gutmann, Riigi statistika nõukogus H. Avikson. Vabadussõja mälestamise komitees H. Lauri.

Riigiarhiivi nõukogus T. Laur, Omavalitsuste liitude vahelises komitees H. Lauri ja J. Sõnajalg,

Rahvusvahelises vastastiku tutvustamise Eesti komitees H. Avikson, Sanatoorium „Kloostrimetsa“ hoolekogus H. Avikson,

Põllumajanduslise üleskirjutamise komi-tees H. Avikson,

Eesti Nädala korraldamise komitees H. Avikson,

Dr. med. Fählmann'i mälestuse jäädvusta-mise aukomitees H. Lauri.

Liidu esitajad on peale selle aruande aastal osavõtnud järgmistest koosolekutest: Teede kaardi valmistamise komisjonist Tee-deministeriumis, laste hoolekande päeva korraldava komitee koosolekutest, raudtee sõiduplaani arutamise koosolekust, linnade ja alevite maaga varustamise seaduse eel-nõu arut. Riigikogu komisjonis, Riigikogu rahaasjanduse ja sotsiaal komisjoni koosole-kutest ja terviskoiu korralduse seaduse läbivaataja alamkomisjoni koosolekutest, tööliste palkade ja ehitusmaterjaali hindade kindlaksmääramise komisjoni koosolekutest Teedeministeriumis, laste hoolekande päe-vast, distsiplinaar seadustiku eelnõu läbi-vaatamise komisjonist jne.

Välismaade omavalitsustega läbikäimist tarvilikuks tunnistades võtsid Liidu esita-jad 18. ja 19. nov. Helsingis ärapeatud Soome maaomavalitsuste II-sest omavalitsus-päevast külalistena osa. See oli Liidu esi-mene kokkupuutumine välismaa omavalit-suse keskkororganisatsiooniga ja Liidu esitajad leidsid naabri Maaomavalitsuste Liidu tööst mõndagi eeskujuks edaspidises tegevuses.

Vallaomavalitsuste arvepidamise korraldamisest.

Siseministeeriumi poolt on järgnev artikkel „Maaomavalitsuses“ avaldamiseks saadetud:

Vallaomavalitsused oma asukoha järele end. Eesti või Liivi kubermangus pärisid endisest ajast muuseas ka kahesuguse — kummagil pool isemoodi arenenud ja kujunenud — arvepidamise viisi. Neist kahest arvepidamise viisist peeti Liivimaa oma üldiselt paremaks, mille Siseministeerium sellepärast soovitas võtta tarvitusele kõigis vallaomavalitsustes alates 1. jaanuarist 1920. Et mõneltpoolt aga tunnustati ka Liivimaa arvepidamise viis puudulikuks ja muutunud olude nõuetele mitte enam vastavaks ning sooviti minna üle puhtkahekordsele arvepidamisele raamatupidamise ameerika meetodi järgi, siis lubati ka selle tarvitusele võtmine seal, kus seda soovitakse ja sellega toime saadakse.

Ameerikaviisiline arvepidamine seati selle järele sisse ja on senini tarvitusel Virumaa ja Saaremaa vallaomavalitsustes, mujal peetakse arveid peamiselt liivimaa viisi järgi.

Et aga arvepidamiseks nii liivimaa kui ameerika viisi järgi üldised kindlad juhtnõõrid puudusid, siis kujunes see revideerimistel juhuslikult esitatud nõuete järgi iga maaomavalitsuse võimkonnas isesuguseks ja igal vallasekretäril omamoodi kombineerituna, mille järeldusena vallaomavalitsuste arvepidamise ja majapidamise alal esineb rohkesti segadusi ja korratusi, nagu kõnelevad revideerimise protokollid ja sagedased kohtuprotsessid. Ja arved, mis ühtlasi kindla kava ning üldiselt maksvate ühtlaste kindlate juhtnõõride puudusel igal vallasekretäril omamoodi peetud, ei saa anda niisuguseid ühtlasi tulemusi, mis võimaldaksid vallaomavalitsuste aruannetest üldkokkuvõtete tegemise, nende varandusliku seisuga ja majandusliku tegevuse võrdlemise. Arvepidamise ja aruannete erinevuse tõttu ei ole kuni senini suudetud saada kokkuvõtlikku ülevaadet meie omavalitsuste üldisest tõelikust majanduslikust seisukorrast, nende tõelikkudest läbikäikudest, kapitalidest, varandustest ja võlgadest. . .

Ühtlase ja kindla kava tarvidust vallaomavalitsuste arvepidamises on tunnustanud ja rõhutanud mitmel korral nii Valla-sekretäreide Selts kui ka Maaomavalitsuste Liit omil koosolekuil ja nõupidamistel, kusjuures igakord on näidatud ka tarvitusel

olevate mõlemate — liivimaa ja ameerika — raamatupidamise viiside puudustele ning nõutud ühe üldise, kõikidele ühteviisi kohustava kindla arvepidamise viisi maksmapanemist, kuid selleks mõne senise või uue viisi eelistamiseks ei ole suudetud kokku leppida: ühed tahavad ameerika, teised itaalia süsteemi, kolmandad soovivad jääda senise liivimaa viisi juurde, viimasel ajal kõneldakse ja vaieldakse isegi mitmeteistkümneme süsteemi üle. . . 1)

Selliste laharvamiste tõttu „süsteemide“ suhtes Maaomavalitsuste Liit 1923 a. palus Siseministeeriumi vallaomavalitsuste arvepidamiseks üle riigi ühise süsteemi kindlaks määrata ja maksa panna. Selleks tarviliku kava valmistamine tehti Siseministeeriumi poolt ülesandeks oma ametnikule A. Loorits'ale, kauaaegsele omavalitsustegelasele, kes saadud ülesande täitmiseks korraldas senise — suuremas osas vallavalitsustes tarvitusel oleva ja selle tõttu üldiselt tuttavama — liivimaa arvepidamise viisi kahekordse raamatupidamise teooria nõuete järgi puhtkahekordsele alusele ning töötas välja kindla arvepidamise korra — kindlad juhtnõõrid ja näitlikud eeskujud, kuidas tuleb arveraamatud tegelikult pidada. —

Väljatöötatud „Vallaomavalitsuste arvepidamine“ esialgse kavana, viimistlemata kujul, vaadati läbi eriteadlaste ja asjatundjate poolt ning tunnustati teoreetiliselt õigeaks ja praktiliselt otstarbekohaseks. Peale selle see esialgse kavana väljatöötatud „Vallaomavalitsuste arvepidamine“ oli 1923 a. oktoobril läbivaatamisel ja arutamisel ka Maaomavalitsuste Liidus, kes tema vastu eriti midagi asjalikku ette ei toonud, esines vaid korduva sooviga, et vallaomavalitsustes üle riigi pandaks maksuma ühtlane

1) Kui siin autor meeleldi halvakspanevalt ei kõnele teiste tööst, vaid seda arusaamatusest teeb, siis tuleb siin kohal veel kord seletada, et mitmeteistkümneme viisi ei ole vaeleval alla kellegi poolt toodud, sest käpuga katsutatavalt selge on, et suur hulk viise vallaomaval. ei kõlba, vaid nende mitmeteistkümneme viisiga on sekretäre tutvustatud selleks, et nad teavad valida mao ja kala vahel, et paljas „Itaalia“ ja „Ameerika“ nimetus veel midagi ära ei ütle, sest neil viisidel on mitu meetodi, et nad üldse tunneksid kahekordse raamatupidamise põhiseadust, mis ühine kõigi meetodide juures ja sellega ühtlasi otsustada saaksid ükskõik missuguse kava suhtes, kas see üldse on rajatud sellele kahekordse raamatup. kindlale põhiseadusele.

raamatupidemise süsteem, alates 1. jaanuarist 1925, ja et Siseministeeridmi poolt väljatöötatud uued vallaomavalitsuste raamatute vormid, mis vastavad itaalia kahekordse raamatupidamise süsteemile kui ka praegu maksvusel olevad ameerika kahekordse raamatupidamise vormid saadetakse kätte Maaomavalitsuste Liidule ja kõigile maavalitsustele tutvumiseks ning kohepeal ühes vallavalitsuste tegelastega läbi vaatamiseks.

Et Siseministeeriumil kava paljundamiseks, mis esialgsete kalkulatsioonide järgi pidi ulatama üle kümne trükipoogna ja vajama kulusid umbes 100.000 mk., vastavad summad puudusid, siis esineti tarviliku krediidi saamiseks Vaorüügi Valitsusele, kelle ettepanekul mainitud summa võeti Siseministeeriumi 1924 a. eelarvesse kultuurilise toetusena. Kuna Riigikontroll selle kulu riigi eelarvesse võtmisel avaldas arvamise, et väljatöötatud ja maksuma panna kavatsetav „Vallaomavalitsuste arvepidamine“

olla keeruline ja tulla lihtsustada, siis Siseministri ettepanekul Vabariigi Valitsus määras vallaomavalitsuste arvepidamise süsteemi ja arveraamatute vormide läbivaatamiseks komisjoni Siseministri, Rahaministri ja Riigikontrolöri osavõtul, milline komisjon oma enamuses jõudis samale otsusele, nagu varemalt eriteadlased ja asjatundjadki, nimelt: et kavana väljatöötatud „Vallaomavalitsuste arvepidamine“ on otstarbekohane ja tuleb panna maksuma. Isearvamisele jäid ainult Riigikontrolli esindajad, kes, leides senise liivimaa arvepidamise viisi küllalt heaks ja soovitades jääda selle juurde, mida võivat tarbekorral parandada, ei tundnud vististi, et teos peamiselt sisaldabki liivimaa arvepidamise viisi parandusi ja võimalikke lihtsustusi. Komisjoni enamuse otsuse tõttu Siseminister esines Vabariigi Valitsusele ettepanekuga, jätta vallaomavalitsuste arvepidamise korraldamine Siseministeeriumi hooleks.

(Järgneb).

Omavalitsuste päevauudised.

Põhimõtted vallaomavalitsuste ümberkorraldamiseks.

Siseministri poolt Vabariigi Valitsusele esitatud põhimõtted vallavalitsuse ümberkorraldamise kohta näevad ette vallavalitsuse kui kollegiaalse orgaani kaotamist, kelle asemele seatakse laiendatud volitustega vallavanem, kelle juhatusel töötavad vallavolikogu poolt valitud või vallavanema poolt määratud külavanemad.

Külavanemad on mõeldud selleks, et täidesaatvat orgaani rahvale lähemale viia.

Et vallavanema kohtadele sattuks paremad jõud, on vallavanema kohta pandud maksuma vanuse ja hariduse tsensus. Vallavanemaks võidakse valida isikut, kes vähemalt 25 a. vana ning rahvakooli haridusega või vähemalt 5 aastat omavalitsuste valitavatel ametkohtadel olnud.

Vallavanemale mõeldakse anda erilised õigused politsei alal, kuna vallavanem on rahvale kõige lähem täidesaatev võim. Külavanematele arvatakse tarvilik olevat õigust anda välja anda vallavanema asemel isikutunnistusi, toimetada vallavanema ase-

mel kuritegude jälgimist, samuti toimetada maksude sissenõudmist.

Vallavanemale jääks ka õigus vallavolikogude otsuseid volikogule uuesti otsustamiseks esitada, kui ta leiab, et otsused ei ole seadusepärased või on kahjulikud vallavalitsusele.

Tulevikus mõeldakse järelvalvet vallaomavalitsuste tegevuse järele koondada siseministri kätte. Sellega ühenduses tuleks muutmisele ka järelvalve teostamise kord. Siseministril oleks õigus vallaomavalitsuse otsuseid seisma panna ning juba omavalitsus peaks siseministri otsuse peale kaebama, kui ta ei ole nõus oma otsust muutma vastavalt siseministri seismapanemise otsuse motiividele.

Vallavalitsuse poolt täitmata jäetud ülesanded täidetakse vallaomavalitsuste kulul siseministri korraldusel.

Järelvalve kõvendamiseks omavalitsuste täidesaatvate organite tegevuse üle on ettenähtud distriplinaar vastutus distriplinaar kohtu korras.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omaval. tegevus.

Vallasekretäride raamatupidamise kursused Rakveres 31. maist – 2. juunini 1927.

Eesti Maavalitsuste Liidu nõukogu koosoleku päevakord:

17. ja 18. aprillil Tallinnas Harju Maavalitsuse ruumes ärareetava koosoleku päevakorras on:

1. Avamine ja koosoleku juhatuse valimine.
2. Sundusline tulevastu kinnitus (seaduse eelnõu kohta seisukoha võtmine).
3. Maavalitsuste rahaline seisukord.
4. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu.
5. Vallaaomavalitsuste ümberkorraldamise kava.
6. Vallasekretäride palga normeerimise küsimus.
7. Maavalitsuste asjaajamise ühtlustamise kava lõpuredaktsioonis vastuvõtmine (eelmisel koosolekul valitud komisjonide ettepanek).
8. Eesti Maaomavalitsuste Liidu põhikirja muutmine.

9. Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1927 a. aruanne.

10. Riiklikku Tervishoiu Nõukokku Liidu esitaja valimine.

11. Päevakorda tõusvad küsimused.

Ministrite jutul.

E. Maaomaval. Liidu juhatus käis 27. märtsil uue õpetajate palgaseaduse tagajärjel tekkinud olukorra pärast rahaministri ja haridusministri jutul. Esimesele, seletadas maavalitsuste rahalist seisukorda, tuletati meelde ka Liidu poolt 1926 a. algul esitatud maksuseaduste muutmise seaduse eelnõu, mille minister lubas väljaotsida lasta. Rahaministeerium leidis väga tarvilise olema omavalitsuste rahalise seisukorraga kursis olemiseks omavalitsuste eelarvete Rahaministeeriumile saatmise. Haridusminister, olles seisukorraga ette juba tuttav, lubas selleks samme astuda, et maavalitsused õpetajate palga maksmiseks tarvismineva summa käesoleval aastal endises korras toetusena riigilt saaks. Tar-

vis läheb selleks otstarbeks 40—45 milj. marka.

E. Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek.

27. märtsil peetud Liidu juhatuse koosolek, kokkuseades Liidu nõukogu koosoleku päevakorda ja otsustades sellega seotud küsimusi, harutas trahterimaksu seaduse eelnõu kokkuseadmise korda ühes Lini.ade Liiduga ja muid vähemaid küsimusi.

Harjumaa vallasekretäride koosolek.

Harjumaa Vallasekretäride Selts pidas oma koosolekut 23. märtsil s. a. Harju Maavalitsuse ruumes. Koosoleku põnevamaks päevakorra punktiks oli uue raamatupidamise viisi maksmapanemine.

Küsimust arutades, leidis koosolek, et Harjumaal maksmapandud viis pole vastuvõetav vallasekretäridele, kuna ta oma raskepärasuse ja segasuse tõttu suurendab tööd raamatupidamise alal, võrreldes senisega, kolmekordselt. Koosolijad tõivad ette rea puudusi, näit. summade väljanoppi-

mine, milline on pearaamatu läbikannete aluseks. Nende puuduste tõttu tarvitusele võetav raamatupidamine ei ole teoreetiliselt puhtakujuline ja praktiliselt ta teostamine raske. Koosolijad leiavad, et praeguse vallavalitsuse ametnikkude koosseisude juures on võimata mainitud viisi järgi raamatuid pidada. Küll leiti aga vastuvõetav olema Maaomavalitsuse Liidult saadetud lihtsustatud ameerikaviisiline raamatupidamine, sest see on oma ehituse poolest arusaadav, põhjenev raamatupidamise teooriale ja nõuab vähe tööd ning täidab kahekordse raamatupidamise nõuded.

Loetletud asjaoludel otsustas koosolek pöörata palvega siseministri poole uue raamatupidamise maksmapanemine lükata edasi ühe aasta võrra, juhusel aga, kui siseminister ei muuda oma otsust palutud määral, siis paluda panna maksuma ka Harjumaa kohta ameerikaviisiline raamatupidamine.

Nende otsuste läbirääkimiseks ja vastava märgukirja esitamiseks siseministrile valiti kolmeliikmeline delegatsioon. — t.

Riigikohtu seletused.

Kas on praegu maksvad Liivimaa Talurahva Seaduses sisalduvad määrused eraõiguse alal?

Liivi- ja Eestimaa Talurahva Seaduses sisalduvad määrused eraõiguse alal, mis põhjenevad talurahva seisusel, on oma maksvuse kaotanud, alates Seisuste Kaotamise Seaduse avaldamise päevast „Riigi Teatajas“.

Liivimaa Talurahva Seaduses leiduvatel määrustel eraõiguse alal on puht seisuslike seaduste iseloom. Läänemere kubermangude seaduste kogu teine köide määrab, et Läänemere kubermangudes on olemas neli seisust ning et talurahva seisuse õigused ja kohustused määratakse kindlaks iseäralise, iga kubermangu kohta väljaantava seadusega. Vastavalt sellele anti välja ka Liivimaa Talurahva Seadus, milles sisaldub muuseas „Talurahva eraõigus“, mil puht seisusliku seaduse iseloom.

9. juunil 1920 a. võeti Asutava Kogu poolt vastu „Seisuste kaotamise seadus“. See seadus määrab: „1. Eesti demokraatlikus vabariigis kaotatakse ära kõik seisused. 2. Käesoleva seadusega kaotavad Eesti vabariigis oma jõu kõik seadused

ja määrused, mis sisaldavad seisuslikke õigusi, eesõigusi, kohustusi ja õiguste kitsendusi ehk üldse seisuslikke iseäraldusi“.

Läänemere kubermangude seaduste kogu 2 köide, Eestimaa Talurahva seadus 1856 aastast on Rootsi soost talupoegade kohta käiva lisaga, Liivimaa talurahva seadus 1860 aastast ja 1863 a. 9. juuli seadus kaotavad oma maksvuse, 1866 a. 13. veebr. ja 1866 a. 11. juuni seadused jäävad neis osades, mis pärastiste seaduste läbi ei ole tühjaks tehtud, ajutiseks maksuma valla omavalitsuse asjaajamise alustena. Läänemere kubermangude seaduste 3 köide jääb ainukeseks eraõiguse seaduseks neis linnades ja linnaosades, kus siinamaale maa-seadus maksab, ja maal olevate kodanikkude kohta — vastavad maaseaduses linnades elavate kodanikkude kohta vastavad linnaseadussd, endiste Peterburi ja Pihkva kubermangude osades aga Vene riigi seaduste kogu 10. köide I jägu“.

Sama seaduse III osas määratakse kindlaks seisuslike asutiste ja varanduste likvideerimise kord ja viis ning seaduse lõpplausel on öeldud, et „sel seadusel on edasilükkamatuse iseloom“. „Seisuste kaot-

tamise seaduse" 3 lugemisel Asutavas Kogus oli ette pandud järgmine parandus: „Balti eraseaduste kolmandas jaos ettenähtud maa- ja linnaõigus, niisama ka Eesti- ja Liivimaa talurahva seadustes 1856 ja 1866 aastast leiduvad määrused eraõiguse alal jäävad ajutiselt maksuma kodanikkude ja nende järeltulijate kohta, kes seni nende määruste alla käisid“, ning et see paragrahv Asutava kogu poolt tagasi lükati, siis peaks küll kahtlemata selge olema, et Liivimaa talurahva eraõigus, kui puht seisuslik õigus, on oma maksvuse kaotanud.

Kuid vaatamata selle peale ilmus 27. aug. 1920 a. vabariigi valitsuse poolt vabariigi valitsemise ajutise korra par. 12-a põhjal vastuvõetud „Seadus seisuste kaotamise seaduse osalise maksmapanemise kohta“ järgmise sisuga: Asutava kogu poolt 9. juunil 1920 a. vastuvõetud seisuste kaotamise seadus hakkab maksuma tema avaldamisega „Riigi Teatajas“, maha arvatud 2 jao teine osa, alates sõnast „Läänemere“ kuni sõnani „jagu“, mille maksmahakkamise tähtaeg ja kord eriseadusega ära määratakse“. Sarnast eriseadust seni ilmunud ei ole. Puuduvad „Riigi Teatajas“ ka igasugused andmed selle kohta, et tähendatud Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetud seadus oleks Asutava Kogu poolt vastava erisusega kinnitatud või tagasi lükatud.

2. dets. 1919 a. vastuvõetud Eesti Vabariigi valitsemise ajut. korra täiendamise seadusega, paragrahv 12-a andis Asutav Kogu ka Vabariigi Valitsusele õiguse Asutava Kogu ja seadusandliku delegatsiooni istungite vaheaegadel täita rutulise iseloomuga jooksva seadusandluse ülesandeid.

Kui silmas pidada, et Vabariigi Valitsusel ei olnud õigust antud Asutava Kogu poolt vastuvõetud seadusi oma kontrolli alla võtta, et mitte Valitsus ei teostanud ülemvalvet Asutava Kogu üle, vaid Asutav Kogu Vabariigi Valitsuse tegevuse üle ja Asutav Kogu oli ülemaks riiklikuks võimuks riigielu ja ta elanikkude kihtide vahekordade korraldamise alal, et vabariigi valitsemise ajutise korra järele, mis põhiseaduse maksmahakkamiseni vabariigi põhikorra aset täitis ei olnud kellegil õigust antud Asutava Kogu seaduste maksvust seisma panna, olgu see ka ainult osalt; edasi, et seisuste kaotamise seadus käib nende ühiskondlikkude uuenduste alla, mida Asutav Kogu vabariigi valitsemise korra järele oma ülesandeks seadis ja jättis ja et neil aladel isegi seadusandlik

delegatsioon mingid seadusi andma või korraldusi tegema ei olnud õigustatud, olgugi, et ta muidu Asutava Kogu istungite vaheaegadel tema asemel tegutseda võis seadusandluse alal ja isegi Vabariigi Valitsuse tegevuse üle valvama pidi, ja veel edasi, et seisuste kaotamise seaduse 3. lugemisel Asutavas Kogus ette pandud parandus kaotatavates seaduses leiduvate eraõiguslikkude määruste ajutiselt maksvaksjätmise kohta tagasi lükati, siis peaks selge olema, et Vabariigi Valitsus igatahes ühiskondliku korra uuendamise alal ei võinud seisuste kaotamise seaduse maksvaks astumist seisma panna, pealegi veel, et sellele seadusele edasilükkamise iseloom ei antud.

Ka sel korral, kui võtta Vabariigi Valitsuse seadust sõna-sõnalt nii, et seisuste kaotamise seaduse 2 jao teise osa maksmahakkamise tähtaeg ja kord määratakse ära eriseadusega, ei oleks sellega veel seisuslikule alusele rajatud üksteisest lahkuminevad õigused ja kohustused eraõiguse alal võinud edasi maksta, kui juba ikkagi maksuma hakkas seisuste kaotamise seaduse 1 jagu ja 2 jao esimene osa, millega kõik seadused ja määrused, mis sisaldavad üldse seisuslikke iseäraldusi, oma jõu pidi kaotama.

Seisuste kaotamise seaduse osalise maksmapanemise seadusest ei ole näha, kas Vabariigi Valitsus tahtiski siin omalt poolt seisuste seadusesse olulisi muudatusi viia; õigem peaks olema arvata, et ta tahtis seletada, et need kaotatavates seadustes käsitatud küsimused, mis seisuste kaotamise seaduse otsekoheseks sihiks — kõigi kodanikkude ühtlustamine nende õiguste poolest — ei olnud ja mida Asutavas Kogus seisuste kaotamise seaduse eelnõu arutamise puhul sugugi kõne alla ei võetud ja üldse käsitusel ei olnud, seisuste kaotamiue seadusega veel oma maksvust ei pea kaotama; niisugustena võisid paista küsimused talu ja kvootemaade tarvitamise viisi kohta, näit, et talumaid ei tohi tulevikus piiramata tükeldada, samuti et neid ka tulevikus mitte üle 80 taaldri ei tohi kokku ajada, edasi, et talumaade kohta käivad servituutide määrused veel edasi kestavad, üldse määrused, mis maaolude korraldamisele puutuvad ja mis seega veel edaspidi Asutava Kogu enese või tulevase seadusandliku kogu korraldusele kuuluvad.

Tõepoolest ei ole kellegi poolt seisuste kaotamise muutmise sihis migagi ette võetud, ei ole eriti ka endistest seisustest tingitud eraõiguslikkude määruste muutmise

läbi tekkivate tagajärgede ümberkorraldamise küsimust seniajani seadusandlikult üles võetud või lahendatud, vaid Riigikogu on ainult oma pärastises seadusandlikus tegevuses talurahva seadused veel maksvaiks lugenud talumaade korraldamise kohta käivais osades, nii kui see selgub talumaade tükeldamise alammäärade muutmise seadusest ja maakorralduse seaduse par. 8-st.

Sellega võisid, Vabariigi Valitsuse seaduse tõsise mõtte järele, ajutiselt, kuni yastava eriseaduse väljaandmiseni, edasi maksta ainult niisugused seisuste kaotamise seaduse 2 jao teises osas ülesloetud seadustes sisalduvad määrused, mil seaduslikku iseloomu ei ole, nagu eelpool mainitud talumaade kohta käivad määrused. Ainult selles mõttes võib ka Vabariigi Valitsuse eeltoodud otsust lugeda kinnitatuks Riigikogu otsusega 13. märtsist 1921 a.,

millega kinnitati kõik kuni riigikorra maks-mahakkamiseni vabariigi valitsemise ajutise korra par. 12-a põhjal maksmapandud seadused ja määrused, mis seni maksvusetuks tunnustatud ei olnud nende muudatustega, mis neis ette võetud, seda enam, et kui veel mõeldav oli, et Asutav Kogu enne Eesti Vabariigi põhiseaduse maksmahakkamist oleks võinud endiste mitmesugustesse seisustesse kuuluvate kodanikkude eraõiguste suhtes mõningaid iseäraldusi edasi kesta lasta, siis ei või seda kuidag enam võimalikuks tunnistada põhiseaduse maksmahakkamisest saadik, mis pidi olema „vankumata juhteks Riigikogu ning kohtu ja valitsuse asutiste tegevuses“ ja milles lõpulikult kinnitati, et „seisusi Eestis enam ei ole ning et kõik kodanikud on seaduse ees ühetaolised“.

(Riigikohtu Üldk. t. nr. 46—1927). „Õigus“.

Kirjandus.

Eesti põhiseadus saksa keeles.

Just iseseisvuse 10. aastapäevaks ilmus E. Maddisoni ja O. Angeluse tõlkes ja kommentaaridega Carl Heymanni kirjastusel Berliinis Eesti vabariigi põhiseadus (Das Grundgesetz des Freistaats Estland).

Wäljaannet tuleb ainult terwitada. Kõnelemata sellest, et see välisilmas Eesti

tutvustamiseks tõsiselt kaasa aitab, äratavad ka kodumaal tähelepanu kommentaarid, mis tehtud sarnase hoolega ja põhjalikkusega, et raamat on igale saksa keelt mõistjale tarvilikuks käsiraamatuks.

See ei peaks puuduma üheski omavalitsuses.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 20. Koolihoolekogu õiguste kohta.

Kas on koolihoolekogul õigus nõuda vallavalitsuselt volikogu poolt kinnitatud kooli eelarve täitmist? Kui ei — siis missuguse seadusega on hoolekogu kohustused muudetud? Kui ja — siis kuidas suhtub „Maaomavalitsuse“ № 3. 10./II 28. a. toodud küsimuse № 11 vastus av. algk. sead. § 85 ja sama § p. 13?

P. koolihoolekoga liige.

Vastus:

Kui vallavalitsus ei anna üle vallavolikogu poolt koolile määratud summe, siis tuleb käia omavalitsusasutuste järelevalve seaduse § 5 ja 8 järgi. Mis puutub avalikkude algkoolide seaduse § 85 p. 13, siis ei volita see punkt koolihoolekogut teostama järelevalvet vallavalitsuse tegevuse üle, vaid ainult selle üle, et koolile määratud summad, s. t. summad, mis koolil juba tegelikult kasutada, saaksid õieti ja otstarbekohaselt tarvitatud.

Küsimus Nr. 21. Vallavanema ja vallahoolekande kohtu liikme ametite kohta ühesisikus.

Kas võib vallavanem vallahoolekande kohtu liikme kandidadiks olla ehk mitte?

Vastus:

Baltimaa valla kogukonna seaduse (Üldk. asut. sead., S. k. II k. § 18 märkuse lisa § 28 järgi, vallavanema amet ei ole ühendatav mõne teise ametiga. Baltimaa vallakohtu pidamise seaduse (S. k. XVI k. 1 j.) § 15 põhjal täidavad vallakohtu liigete kandidaadid vallakohtu liikme kohuseid selle haiguse, ajutise äraoleku või kõrvaldamise puhul. Sellepärast tuleks küsimuse peale vastata eitavalt.

Küsimus Nr. 22. Perekonnaseisu seaduse § 39 asjus.

Kas kuulub perekonnaseisu seaduse (R. T. № 191/192—25 a) § 39 mitte täitmine, s. o. abielu asumise soovist mitte kuulutamine abielu seaduse (R. T. Nr. 138—22 a.) § 20 ettenähtud vormiliste nõuete rikkumiste hulka, millele järgneb abielu maksvusetus?

Kui abielu registreerimise akti, perekonnaseisu ametniku poolt perekonnaseisu seaduse § 39 rikkumise tõttu mitte seaduslikuks ei loeta, siis palun teatada, missuguses kohtu korras akil tühistamist nõuda tuleb?

Vastus:

Ei kuulu.

Omavalitsuse ametnik.

Vastutav toimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. Avikson. Väljaandja: Eesti Maaomaval. Liit, „Ühistrükikoda Rakveres“.